

Bijlage II

Voorbeeld Praktisch Schoolexamen Schrijfvaardigheid Nederlands havo/ vwo

Vooraf

- Tijdens dit praktisch schoolexamen dat 6 weken in beslag neemt, heeft de kandidaat beschikking over twee type lesuren: een **redactieuur** (tijdens dit lesuur treft de leerling voorbereidingen op zijn schrijfwerk en/of evalueert hij het proces tot nu toe) en een **schrijfuur** (tijdens dit lesuur kan de kandidaat werken (schrijven) aan zijn schrijfdossier op weg naar zijn eindproduct: betoog/ beschouwing. In dit voorbeeld gaan we uit van een beschouwing.
- Voordat de leerling aan het praktijkexamen begint, heeft hij een cursus Schrijfvaardigheid gevolgd bestaande uit theorie rondom schrijfvaardigheid, schrijflessen en bronnenonderzoek. (bron: bronnenwegwijzer WON)
- We gaan uit van twee lesuren Nederlands per week. De kandidaat moet kunnen beschikken over een laptop of computer tijdens het proces.
- Het praktijkexamen bestaat uit vijf stappen die (bijna) allemaal worden afgesloten met een (of meer) schrijfproducten. Deze schrijfproducten vormen het 'onderzoeksmateriaal' richting het slotwerk: een beschouwing. Alle opdrachten en schrijfproducten worden opgeslagen in een *Schrijfdossier*.
- De kandidaat heeft gaandeweg het proces voortdurend de mogelijkheid om bij te sturen. Hij geeft dit aan door een *Logboek* bij te houden van zijn werk en het proces.

Hieronder vind je een voorbeeld van een praktijkexamen schrijven. De lessenreeks 'schrijftheorie' is (nog) niet opgenomen en ook een docentenhandreiking ontbreekt nog.

- De kandidaten werken tijdens deel I de voorbereiding samen in groepjes van minimaal drie en maximaal vijf leerlingen. Tijdens deel II, III en IV blijft de groep intact, zodat de leerlingen elkaar kunnen steunen met peerfeedback. Het Logboek, het Schrijfdossier en het eindproduct worden wel individueel ingeleverd en beoordeeld.

Deel I: Het maatschappelijk vraagstuk

1a. Een maatschappelijk vraagstuk kiezen

Bekijk de kenmerken een maatschappelijk vraagstuk en kies er met je groepje één waarin je de komende periode gaat verdiepen en waar je uiteindelijk een beschouwing over gaat schrijven. Leg jullie zoektocht vast in je Logboek en bewijs aan de hand van onderstaande kenmerken dat jullie maatschappelijk vraagstuk aan de besproken eisen voldoet.

Er is sprake van een **maatschappelijk vraagstuk** als voldaan wordt aan (een deel van) de volgende kenmerken: ⁱ

- 1. Er moet sprake zijn van een sociaal probleem.**
Het gaat om een situatie die veel mensen onwenselijk vinden; die veel mensen in strijd vinden met bepaalde waarden en/of normen.
- 2. Er bestaan meestal verschillende meningen over de oplossing van het probleem.**
Betrokken burgers/groeperingen hebben vaak verschillende waarden, normen, belangen.
- 3. Het moet gaan om een probleem dat door middel van gezamenlijke actie of door de politiek kan worden opgelost.**
De oplossingen van een maatschappelijk probleem kunnen gedaan worden door acties of maatregelen van maatschappelijke organisaties of door gezamenlijk optreden van burgers. Het probleem kan ook worden aangepakt door de overheid.
- 4. Het vraagstuk krijgt de aandacht van de media.**
Het krijgt daardoor de aandacht van de publieke opinie en de overheid. Een (invloedrijke) groep mensen of organisatie brengt het vraagstuk onder de aandacht van de media.

Schrijfoopdracht: Schrijf een overtuigende tekst in de vorm van een **ingezonden brief** of **pamflet** over het door jou gekozen maatschappelijk vraagstuk waaruit duidelijk de urgentie van het probleem blijkt. Neem de tekst op in je Schrijfdossier.

Bekijk in je groep elkaars werk en voorzie dit van feedback. Pas je tekst naar aanleiding van de feedback aan. *Neem origineel, feedback en herziene versie op in je Schrijfdossier.*

1b Een bijpassend literair werk zoeken

Tijdens de schrijflessen heb je geleerd hoe je een pakkende inleiding schrijft, bijvoorbeeld door een koppeling te maken met een personage uit een boek. Kies nu een literair werk (en/of een film/ serie/ documentaire) dat qua thematiek in ieder geval raakt aan het maatschappelijk vraagstuk. Overleg met je groepje: kiezen jullie hetzelfde werk, of gaan jullie met iets anders aan de slag?

Neem als afronding van stap 1a en 1b het volgende op in je Logboek:

Vorige week hebben jullie een maatschappelijk vraagstuk en bijpassend literair werk gekozen.

- a. Welk maatschappelijk vraagstuk hebben jullie gekozen?
- b. Beschrijf waarom jullie voor dit vraagstuk hebben gekozen. Wat weten jullie al over dit thema?
- c. Welke bijpassend literair werk heb je gekozen? Noteer titel en schrijver.
- d. Beschrijf waarom je dit literaire werk vindt passen bij het gekozen maatschappelijke thema?
- e. Met welk thema labelt *Lezen voor de lijst* dit boek?

Schrijfoopdracht: schrijf een informerende tekst in de vorm van een **achterflaptekst** voor het boek (de film/ de documentaire) van je keuze waarin duidelijk wordt welk maatschappelijk vraagstuk erin aan bod komt. Bekijk in je groep elkaars werk en voorzie dit van feedback. Pas je tekst naar aanleiding van de feedback aan. *Neem origineel, feedback en herziene versie op in je Schrijfdossier.*

1c. Bronnenonderzoek en kenmerken betoog/ beschouwing

1. Ga samen met je groepje op zoek naar de kenmerken van een betoog en een beschouwing. Maak een overzichtelijk schema, waarin je per tekstsoort in elk geval aandacht besteedt aan de volgende kenmerken: tekstdoel, hoofdgedachte, tekststructuur, rol van de schrijver, toon, tekstopbouw (inleiding, middenstuk, slot), overige aandachtspunten, etc. Gebruik hierbij Nieuw Nederlands en bestudeer voorbeelden van betogen en beschouwingen die worden aangereikt door de docent. Bespreek en vergelijk de kenmerken met elkaar om te komen tot één helder, overzichtelijk schema. *Neem op in je Logboek.*
2. Zoek vervolgens gezamenlijk in een kwaliteitskrant (bijvoorbeeld NRC Handelsblad, Volkskrant, Trouw) of –tijdschrift (Elsevier, De Groene Amsterdammer, HP/De Tijd, De Correspondent) een voorbeeld van een betoog en een beschouwing over jullie maatschappelijke thema. Knip en plak je gevonden betoog en beschouwing over je maatschappelijke thema in een Worddocument. Markeer vervolgens de gevonden kenmerken en maak met behulp van de tool 'opmerkingen' (via Controleren in Word) aantekeningen in de kantlijn.
3. Stel een bronnenlijst samen en beoordeel elke bron op de betrouwbaarheid. *Neem op in je Logboek.*

Deel II: Het schrijfplan

3. Bij opdracht 1a hebben jullie een maatschappelijk thema gekozen en toegelicht aan de hand van de actualiteit en een literair werk. Daarna heb je in opdracht 2 de kenmerken van het betoog en de beschouwing geleerd.

a. **Formuleer je vraagstelling bij het gekozen maatschappelijk thema.** Deze vraagstelling is het uitgangspunt van je beschouwing over dit maatschappelijk thema. In *Nieuw Nederlands* (p. 100) heb je gelezen dat een beschouwing een tekst is die de lezer aan het denken wil zetten over een bepaalde kwestie. Met de vraagstelling als uitgangspunt moet je (later) in de beschouwing dus het maatschappelijk thema van verschillende kanten kunnen belichten.

Belangrijk: voor deze vraagstelling heb je GO/NO GO-feedback van je docent nodig.

Bij een 'GO' neem je je vraagstelling en toelichting daarop op in je Logboek.

b. **Kies een tekststructuur en maak een schrijfplan voor je beschouwing.** In *Nieuw Nederlands* (p.100) vind je enkele geschikte tekststructuren. De tekststructuur die je kiest, hangt natuurlijk samen met de vraagstelling die je eerder geformuleerd hebt. Een schema voor het schrijfplan krijg je van de docent. Pas dit zelf aan naar de gekozen tekststructuur.

Bekijk vervolgens in je groep elkaars werk en voorzie dit van feedback. Pas je schrijfplan naar aanleiding van de feedback aan. *Neem origineel, feedback en herziene versie op in je Schrijfdossier.*

- **Je docent geeft ook feedback op je schrijfplan.** Deze feedback krijg je terug tijdens het schoolexamen. Alleen dit teruggekegen werk mag je erbij houden tijdens het SE.

c. **Formuleer de hoofdgedachte van de beschouwing.** Je mag deze hoofdgedachte gaandeweg aanscherpen. Doe van dit proces verslag in het Logboek.

Bekijk in je groep elkaars hoofdgedachte en voorzie deze van feedback. Pas je hoofdgedachte naar aanleiding van de feedback indien nodig aan. *Neem origineel, feedback en herziene versie op in je Schrijfdossier.*

Schrijfopdracht: schrijf als oefening één alinea (de eerste of de laatste) van het middenstuk volledig uit. Let daarbij extra op gebruik van een signaalwoord, een kernzin, een grondige uitwerking en formulering & spelling. Laat de alinea bekijken door een peer. Verwerk de feedback in een verbeterde versie van deze alinea. *Neem origineel, feedback en herziene versie op in je schrijfdossier.* Let op: je kunt deze alinea aanpassen of zelf vervangen tijdens het SE.

Deel III: de inleiding

4.
Bij opdracht 3 heb je een vraagstelling geformuleerd, een tekststructuur gekozen en een schrijfplan gemaakt. Dat schrijfplan gebruik je bij de volgende stap:

- **Tijdens het schrijfuur schrijf je de inleiding van de beschouwing.** Gebruik de kenmerken uit het schrijfplan.

Je peers voorzien de inleiding van feedback tijdens een volgend redactieuur. Pas je inleiding naar aanleiding van de feedback indien nodig aan. *Neem origineel, feedback en herziene versie op in je Schrijfdossier.*

NB Dit onderdeel is evt. inwisselbaar voor het schrijven van het middenstuk.

Deel IV: het eindproduct 'de beschouwing'

5.

Tijdens deze belangrijke stap in het proces heb je 100 minuten de tijd om de kennis en ervaring die je hebt opgedaan in deel I, II en III samen te voegen in je meesterstuk. **Je schrijft – in lettertype Arial 11 – een beschouwing van minimaal 550 tot maximaal 650 woorden.** Je hebt tijdens het schrijven geen toegang tot het internet. Volg de onderstaande stappen precies. Succes!

- a. Je opent een leeg Word-document en noteert op de eerste regel je eigen naam, die van je docent en je klas. Je slaat het document vervolgens onder je eigen naam op in c:/werkmap. Trek een streep.
- b. Je krijgt bij aanvang van het SE je inleiding en schrijfplan terug. Je docent heeft beide producten voorzien van feedback. Bekijk deze feedback van je docent zorgvuldig en herschrijf de eerste versie van je inleiding tot een prachtversie. Vergeet de titel niet.
- c. Je maakt daarna je beschouwing af met een middenstuk en slot. Denk bij het schrijven aan de kenmerken van de beschouwing, zoals je die hebt geleerd bij deel I, II en III en bekijk ook de feedback op je schrijfplan.
- d. Maak maximaal één proefuitdraai, waarop je met pen of potlood correcties kunt aanbrengen.
- e. Je zoekt als je klaar bent links onderaan in je scherm het aantal woorden en noteert dit aantal onder je beschouwing.
- f. Print de definitieve versie en lever alles (definitieve versie, kladversie, opdracht, inleiding en schrijfplan) in bij de surveillant. Je levert de definitieve versie ook in via Magister (*ELO* → *Opdrachten* → *SE Schrijven. Deel IV: de beschouwing*). Dit gebeurt in de laatste tien minuten van de zitting.

ⁱ Bron:

College voor Toetsen en Examens (2018). *Maatschappijkunde vmbo: Syllabus centraal examen 2020*. Geraadpleegd op 16 september 2019. https://www.examenblad.nl/examenstof/syllabus-maatschappijkunde-vmbo-3/2020/f=/maatschappijkunde_vmbo_2020_versie_2.pdf.